

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ РІВНІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Олексій Олександрович ЛЕОНОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності в Україні є складним та багатоаспектним процесом, який реалізовується на різних рівнях. Так, на нашу думку, першим рівнем є національний, в рамках якого здійснюють свою діяльність такі суб'єкти, як: Верховна Рада України, Президент, Кабінет Міністрів, Державна регуляторна службу України, Антимонопольний комітет. Рішення, які приймаються цими органами на основі їх компетенційних прав та обов'язків, мають вагомe значення для більшості відносин із реалізації підприємницької діяльності, що вказує на національний, загальнодержавний рівень їх діяльності.

Наступний рівень – регіональний, який охоплює низку суб'єктів пов'язаних між собою соціально-економічними, історично-географічними, військово-безпековими та іншими факторами. В літературі справедливо підкреслюється той факт, що у вітчизняному законодавстві регіони ототожнюються з адміністративно-територіальними одиницями вищого рівня (АРК, області, мм. Київ і Севастополь), які згідно з конституційними положеннями не є правовими суб'єктами, за винятком Кримської автономії. Відповідно, забезпечити соціально-економічний розвиток регіону можливо тільки за умови оптимального співвідношення функцій адміністрування і регулювання та узгодження цілей, інтересів і ресурсів двох видів публічної влади у системі регіонального управління [1]. Разом із цим такий підхід не є виключно правильним, на погляд М.І. Небави та А.М. Ткачук, регіон – це територія, яка є однорідною за певними специфічними критеріями (економічними, природно-кліматичними, історичними, демографічними, екологічними, етнічними, соціально-культурними тощо) і за ними відрізняється від інших територій. Мова йде про кілька областей, об'єднаних в регіон, наприклад, Подільський регіон, в який входять Вінницька, Хмельницька та Тернопільська області. Управління регіональним розвитком в таких регіонах здійснюється шляхом взаємної координації зусиль місцевих органів управління у погоджених напрямках, розробкою регіональних цільових програм розвитку та забезпеченням їх виконання, створенням громадських органів – рад, комітетів тощо. Тож регіон визначають як окрему самостійно господарюючу систему, що співпадає або не співпадає з межами адміністративно-територіальних одиниць, за сукупністю елементів відрізняється від інших територій та характеризується єдністю, взаємопов'язаністю складових та цілісністю [2]. На наш погляд, підхід до поєднання адміністративно-територіальних утворень в один регіон на основі спільності низки факторів, які впливають на їх розвиток, у тому числі й у сфері реалізації підприємницької діяльності, є більш вірним.

Намагання об'єднати адміністративно-територіальні утворення у регіони за певними ознаками прослідковується і в чинних нормативно-правових актах. Так відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» об'єктами державної регіональної політики можуть бути групи регіонів (або їх частин), територіальні громади, визначені за критеріями та в порядку, встановленими Кабінетом Міністрів України. Для планування відновлення та стимулювання розвитку регіонів та територій, а також з метою запровадження органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування спеціальних механізмів та інструментів визначаються такі функціональні типи територій [3]. Законодавче виокремлення низки регіонів, пов'язаних спільністю ознак, що впливають на їх розвиток, має вагоме значення для провадження діяльності із забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, зокрема, встановлення пріоритетних напрямків розвитку видів підприємництва, залежно від потреб та можливостей регіону.

Локальний рівень забезпечення реалізації прав у сфері підприємницької діяльності безпосередньо пов'язаний з оцінкою факторів розвитку окремих територіальних громад, та обранню адекватних шляхів сприяння розвитку підприємництва насамперед органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями. Так місцеві державні адміністрації в межах, визначених Конституцією і законами України, здійснюють на відповідних територіях державний контроль за: додержанням санітарних і ветеринарних правил, збиранням, утилізацією і захороненням промислових, побутових та інших відходів, додержанням правил благоустрою; додержанням правил торгівлі, побутового, транспортного, комунального обслуговування, законодавства про захист прав споживачів. Також вони вносять пропозиції до проектів програм приватизації державного майна, організовує їх виконання; забезпечують реалізацію державної політики сприяння розвитку малого бізнесу, подають допомогу підприємцям, які займаються розробкою та впровадженням інноваційних проектів, виробництвом товарів народного споживання, будівельних матеріалів, наданням побутових, комунальних та інших послуг населенню, підготовкою кадрів; організовують роботу з атестації об'єктів, сертифікації продукції, робіт і послуг підприємств і організацій житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування населення; вносять пропозиції в установленому законом порядку про зупинення діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності у разі порушення ними законодавства про охорону довкілля та санітарних правил та ін. [4].

Окремим рівнем забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності доцільно назвати галузевий. Законодавство висуває низку спеціальних вимог щодо участі підприємців в окремих галузях господарювання, наприклад, отримання ліцензій при провадженні визначених законодавством видах діяльності (діяльність у сфері медіа, ветеринарна та медична практика, виробництво і торгівля спиртом етиловим, випуск та проведення лотерей, перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів тощо) [5].

В науковій літературі підкреслюють, що суть державної підтримки малого підприємництва в аграрному секторі полягає у взаємодоповненні інструментів стимулювання підприємницької ініціативи та регулювання діяльності учасників господарських відносин. Таким чином, регулююча функція держави створює синергетичний ефект взаємодії економічних агентів у даній сфері. Разом із тим суб'єкти малого підприємництва функціонують недостатньо ефективно, зокрема через проблеми економічного, соціального й правового характеру, що супроводжують діяльність сільських підприємців. Розв'язання їх на сучасному етапі потребує державного втручання, яке за своєю суттю є важливим інструментом формування та коригування інституціональних умов здійснення підприємницької діяльності. Вирішальну роль у підвищенні економічної ефективності діяльності виробників сільськогосподарської продукції відіграють саме принципи державної політики їх підтримки, що забезпечують: створення рівних умов для розвитку всіх господарюючих суб'єктів незалежно від обраної форми господарювання; диференційований підхід щодо різних типів підприємств залежно від виду власності, мети господарювання, управління та укладу на підприємстві тощо; адресний принцип розподілу виділених з бюджету коштів тощо [6, с. 130]. Тож не заглиблюючись у особливості стимулюючих чи стримуючих факторів розвитку окремих галузевих видів підприємництва, слід підкреслити їх наявність та доцільність поєднання регіональних особливостей у їх правовому регулюванні.

Таким чином рівні забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності відображають ступінь впливу на суспільні відносини з боку уповноважених законодавством суб'єктів, який залежить від визначених правовими нормами публічних інтересів у розвитку підприємницької діяльності, за видом чи місцем знаходження. Тож, рівень – це певний щабель діяльності уповноважених суб'єктів, який визначається, по-перше, конкретним завданням яке має бути розв'язане, та, по-друге, охопленням компетенцію суб'єктів кола правовідносин, які виникають з приводу реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності. Серед рівнів доцільно окреслити – за територіальною охопленістю: національний, регіональний, та локальний. Залежно від ступеня охоплення конкретної сфери реалізації підприємницьких прав громадян: загальний та галузевий.

Список використаних джерел:

1. Організація регіонального управління: вітчизняна система. Сайт Освіта.UA. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18503/
2. Небава М. І., Ткачук Л. М. Управління регіональним розвитком. Електронний навчальний посібник. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/25nebava_upravlinnya_regionalnym_rozvytkom/01.html
3. Про засади державної регіональної політики. Закон України від 5 лютого 2015 року. № 156-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
4. Про місцеві державні адміністрації. Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
5. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19/conv#n28>
6. Розвиток підприємництва і кооперації : інституціональний аспект : монографія / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Заяць В. М. та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2016. 432 с.